

Ахмет Аққали¹ Өмірзақова – Ахмет Амангүл²

¹тарих ғылымдарының докторы, профессор

²аға оқытушы, педагогика және психология магистрі,

Х.Досмұхамедов атындағы Атырау мемлекеттік университеті

Атырау, Қазақстан, axmet_begis@mail.ru, amonya82@mail.ru

АТЫРАУЛЫҚ ТҰҢҒЫШ ӘЙЕЛ РЕКТОР

Аңдатпа

Бұл мақалада Гурьев педагогикалық институтының тұңғыш әйел ректоры Дүймағамбетова Санду Дүймағамбетқызының (1919-2002) өмірі, педагогикалық және әлеуметтік қызметі, ол Атырау өлкесінің жоғары біліміне өлшеусіз үлес қосқан. С.Д.Дүймағамбетова институт басшысы ретінде сол кезде құрылған білім беруді, аспирантураны, тағылымдаманы жетілдіру институттары мен факультеттерін табысты дамытты, ғылыми зерттеулер мен шығармашылық демалыс жүйесінде сауатты жұмыс жасады, ғылыми қызметпен айналысатын оқытушыларға іссапарларды тиімді жоспарлады. Профессор-оқытушылар құрамы ректор С.Д.Дүймағамбетованың басшылығымен болашақ педагогикалық кадрларды сапалы кәсіби-педагогикалық даярлауда, олардың ғылыми дүниетанымын қалыптастыруда, кәсібін жан-жақты және терең қаруландыруда, сондай-ақ психологиялық-педагогикалық дайындықта үлкен жетістіктерге жетті.

Түйінді сөздер: Гурьев педагогикалық институты, Гурьев, ректор, профессор, оқытушы, профессор-оқытушылар құрамы, аспирантура, студенттер, қызметкерлер.

Ahmet Akkali¹ Umirzakova - Ahmet Amangul²

¹Doctor of Historical Sciences, Professor

²Senior Lecturer, Master of Pedagogy and Psychology, Atyrau State University named after H.Dosmukhamedov Atyrau, Kazakhstan

THE FIRST WOMAN RECTOR OF ATYRAU

Abstract

In this article about comprehensively analyzes the life, pedagogical and social activities of Dumagambetova Sandu Duimagambetovna of the first female rector the Guriev Pedagogical Institute (1919-2002), who made an invaluable contribution in the field of higher education of Atyrau region. S. D. Duimagambetova, as the head of the institute, successfully developed the institutes and faculties of education improvement established at the time, postgraduate studies, internships, worked competently on the system of scientific search and creative recreation, effectively planned to carry trips of teachers engaged in scientific activities.

The faculty and teaching staff under the leadership of Rector Duimagambetova S. D. has achieved great success in qualitative vocational and pedagogical training of future pedagogical personnel, formation of their scientific world view, comprehensive and deep arming of their profession, as well as in psycho-pedagogical training.

Keywords: Guryev pedagogical institute, Guryev, rector, professor, teacher, faculty, postgraduate studies, students, personnel.

Ахмет Аққали¹ Умирзакова-Ахмет Амангүл²

¹доктор исторических наук, профессор

²старший преподаватель, магистр педагогики и психологии,

*Атырауский государственный университет имени Х. Досмұхамедова
Атырау, Казахстан*

ПЕРВАЯ ЖЕНЩИНА - РЕКТОР ИЗ АТЫРАУ

Аннотация

В данной статье всесторонне анализируется жизнь, педагогическая и общественная деятельность первой женщины-ректора Гурьевского педагогического института Дуймағамбетовой Санду Дуймағамбетовны (1919-2002), внесшая неоценимый вклад в сфере высшего образования Атырауского края. С. Д. Дуймағамбетова, как руководитель института, успешно развивала сложившиеся в то время институты и факультеты

совершенствования образования, аспирантуру, стажировку, грамотно работала над системой научного поиска и творческого отдыха, эффективно планировала проведение деловых поездок преподавателей, занимающихся научной деятельностью. Профессорско-преподавательский коллектив под руководством ректора Дүймағамбетовой С. Д. добился больших успехов в качественной профессионально-педагогической подготовке будущих педагогических кадров, формировании у них научного мировоззрения, всестороннем и глубоком вооружении своей профессией, а также в психолого-педагогической подготовке.

Ключевые слова: Гурьевский педагогический институт, Гурьев, ректор, профессор, педагог, факультет, аспирантура, студенты, кадры.

Тарихи тұлғалар тағдырын зерттеу, оны бүгінгі көзқарас тұрғысынан пайымдау оңай емес. Өйткені олардың қоғамдық-саяси қызметін саралау алдымен тікелей мұрағат құжаттарының іздестіріліп табылуына және сол тарихи дерек арқылы олардың қоғамдағы орнының объективті бағалануына байланысты.

Тарихта жеке тұлғалардың тарихын зерттеу мен зерделеу қай қоғамның болмасын өзекті мәселесі болғаны анық. Әсіресе, қоғам дамуын тұлға дамуымен барынша тығыз байланыстырып отырған қазіргі Қазақстан Республикасы жағдайында бұл аса өткір мәселелердің біріне айналып отыр.

Елбасы Н.Ә.Назарбаев: «Ұлы тұлғаларын білмейінше, бірде-бір дәуірді дұрыстап тану мүмкін емес. Адам тарихының айнасынан біз тарих көшінің жүрісін ғана аңдап қоймаймыз, оның рухын, тынысын сезінеміз. Сондықтан да халқы мен елінің алдындағы өздерінің перзенттік парызын айқын да анық түсінген, қандай қиын-қыстау жағдайда оны адал орындаудан жалтармаған адамдар қай дәуірде өмір сүрсе де, дәйім жұртының нағыз азаматы болып қала бермек. Тарихтың қай кезеңінде болсын, олар өз ұлтының бетке ұстар мақтанышы болып келген», - деген сөзінде қоғамның дамуында жеке тұлғалардың феномені ерекше орын алатындығы нақты көрсетілген [1].

Кешегі өткен ХХ ғасырдың басында және орта шегінде мемлекет, ел басқару ісіне белсене араласқан қазақтың біртуар қайраткер қыздары санаулы болса да, олар белсенді де, жемісті қызмет атқарды. Осындай ізбасар іспетті тұлғалардың бірі – Гурьев мемлекеттік педагогикалық институтының (қазіргі Х.Досмұхамедов атындағы Атырау мемлекеттік университеті) тұңғыш әйел ректоры, химия ғылымдарының кандидаты, доцент, ұстаз Сәнду Дүймағамбетқызы Дүймағамбетова.

Өлкеміздегі ұзақ жылдар бойы жоғары білім беріп, туған еліміздің халық шаруашылығының әртүрлі саласына мыңдаған білікті де білімді мамандар дайындап келе жатқан бірден-бір білім ордасы Х.Досмұхамедов атындағы Атырау мемлекеттік университетінің өткен тарихына үнілсек, былайша өріледі. 1940 жылдың 1 қыркүйегі Гурьев 2-жылдық мұғалімдер институты, 1950 жыл 14 маусым Гурьев мұғалімдер институты, 1955 жылдың 16 маусымында Гурьев педагогикалық институты, 1960-1973 жылдары Гурьев мемлекеттік педагогикалық институты, 1973-1992 жылдары Гурьев педагогика институты, 1992 жылы 21 ақпан Атырау педагогикалық институты, 1994 жылы 23 мамырда Х.Досмұхамедов атындағы Атырау педагогикалық институты, сол жылдың 2 маусымында Х.Досмұхамедов атындағы Атырау мемлекеттік университеті болып қайта құрылды.

Елінің ертеңі жас ұрпақты тәрбиелеп, білім беріп, адал қызмет атқарған ұлағатты ұл-қыздарын ардақтау ұлтымыздың аса қастерлі дәстүрлерінің бірі. Шәкірттерін білім нәрімен сусындатып, жақсы адами қасиеттерді бойына дарытып, адамгершілік рухта тәлім-тәрбие беруде ұстаздың еңбегі өлшеусіз. Сондықтан да ұстаз әрдайым құрмет биігінде. Ұрпақ болашағы, халқымыздың келешегі жолында талай талантты ұл-қыздарды тәрбиелеп, білім берген ұстаз шәкірттерінің жадынан өшпейтіндігі де белгілі. Ендеше, аға буынның қажырлы еңбегі ұрпаққа мәңгі үлгі-өнеге болып қала бермек.

Өлкенің жоғары білім беру саласында өлшеусіз үлесі бар Гурьев педагогикалық институтының тұңғыш әйел ректоры С.Д.Дүймағамбетованың өмірі мен педагогтік, қоғамдық қызметін жан-жақты сараптап, бағалап, қорытынды жасалған арнаулы ғылыми еңбек кездеспейді. С.Дүймағамбетоваға қатысты еңбектер тіпті жоқ деуге болады. Кейбір басылымдардағы жарық көрген мардымсыз мақалаларда ғана бір-екі ауыз сөзбен 1969-1973 жылдары Гурьев мемлекеттік педагогика институтының ректоры болғандығы жөнінде аталып өтіледі. Атырау облыстық мемлекеттік архиві қорында С.Дүймағамбетованың өз қолымен толтырылған өмір жолы, атқарған қоғамдық және ғылыми жұмыстары жөніндегі ізденістері туралы құжаттар сақталған.

Гурьев мұғалімдер институтынан бастау алатын бүгінгі Х.Досмұхамедов атындағы Атырау мемлекеттік университетінің оқу-тәрбие үрдісін жетілдіруде және материалдық-техникалық базасын нығайтуда еңбек еткен ардагер ұстаздардың бірі, өлкеміздегі жоғары білімнің қара шаңырағының ректоры С.Д.Дүймағамбетова болып табылады. Х.Досмұхамедов атындағы Атырау мемлекеттік университетінің даму тарихында ғалымның өзіндік алатын орыны бар екендігі шүбәсіз.

Сәнду Дүймағамбетқызы 1919 жылдың 23 қарашасында Атырау облысы, Махамбет ауданы, Редут ауылында (қазіргі Талдықөл ауылы) қарапайым балықшы Дүймағамбет Тоқтабаев отбасында дүниеге келді. Өкінішке орай, әкесі ұзаққа созылған ауыр науқастан ол дүниеге келген жылы қайтыс болды. Жанұядағы үш баланың барлық ауыртпалығы аналарының мойнына ілінді. Тумысынан қайсар да жігерлі анасы Балсекер Нұрманқұлова балаларын жетелеп жүріп, өсіріп-өндірді. [2, 1, 5 п.п.]. Сәнду 1928-29 оқу жылында Гурьев (Атырау) қаласындағы О.Исаев атындағы (кейін Жамбыл) қазақ орта мектебіне барып, оны 1938 жылы ойдағыдай аяқтады. Оқу жылы аяқталғанда Гурьев облыстық «Социалды құрылыс» газетінің №159 санында «Биыл Гурьев қазақ орта мектебін бірінші рет 23 оқушы бітірді» тақырыбында С.Дүймағамбетованың мақаласы жарияланды. Ол өз мақаласында: «Мен, 1930 жылдан бері Гурьев қалалық қазақ орта мектебінде үздіксіз оқып келемін. Биылғы жыл мен бұл

мектептің он жылдық оқу программасын орындап, орта дәрежелі білім алды деген құрметті атақпен мектеп бітіріп шығып отырмын.

Алдағы күнде мектептен алған білімімді және күнбе-күнгі іс жүзінде көрген тәжірибемді бұдан әрі де көлемдендіре отырып, жоғарғы дәрежелі мектептерде оқимын», - деп жазды [3].

Ол 1938 жылы Қазақстан комсомолының I съезіне делегат болып сайланып, оның жұмысына қатынасты. Қиналған күндер аз болмады. Бірақ ертеңгі жақсы күнге деген үміт сәулесі көкірегіне сенім ұялатты. Осы сенім оны Алматыға алып келді. Оқу бітірген жылы С.М.Киров атындағы Қазақ мемлекеттік университетінің химия факультетінің I курсына оқуға түседі. Университетте оқыған жылдары жас Сәндудың жан-жақты ұйымдастырушылық қабілетін, іскерлігі мен талапшылдығын, жастармен жұмыс тәжірибиесінің молдығын ескерген оқу орнының басшылығы қоғамдық жұмыстардың белсендісі оны аса жауапты да маңызды қызметтерді сеніп тапсыруда қателескен жоқ.

Сол кезеңде елдің ертеңгі – жас ұрпақ деп, қиын істерге соларды жұмсап жатты. Сұрапыл соғыс басталған 1941 жылы 3 курс студенті, С.М.Киров атындағы шәкіртақы иегері Сәнду Дүймағамбетованы кеңес, партия органдары Гурьев облыстық білім беру басқармасы қарамағына жібереді. 1941 жылдың 9 қыркүйегінен аталған басқармада іс-шаралар курсының меңгерушілігі қызметіне кіріседі. Ал, 9 желтоқсан күні іскер де алғыр жас облыстық білім басқармасы кадр бөлімі секторының меңгерушілігіне ұсынылды. 1942 жылдың мамыр айында Гурьев облысы комсомол ұйымының шешімімен Гурьев қалалық комсомол комитетінің 1-ші хатшысы қызметіне тағайындады [2, 4 п.]. 1942 - 44 жылдары облыстық партия комитеті үгіт-насихат бөлімінің нұсқаушысы, лекторы қызметін абыроймен атқарды. Соғыс жылдарында жолдамамен Москвадағы БК(б)П мектебінің алты айлық курсына оқыды. Ел басына ауыртпалық түскен жылдары алыста шалғай ауылдардағы шопандар мен мұнай кәсіпшілігіндегі мұнайшылар арасында үкіметтің жүргізіп отырған саясатын, майдандағы жағдайларды халыққа жеткізе түсіндіріп, үгіт-насихат жұмыстарын жүргізді. Кейінгі жылдары облыстық партия комитетінің лекторы қызметін атқарды. Қаланың қоғамдық-саяси, әлеуметтік-экономикалық өміріне белсене араласты. 1946 жылға дейін Гурьев облыстық партия комитетінде нұсқаушы болып қызмет атқарды. Соғыс жылдары аяқтай алмаған оқуын жалғастыру мақсатында өзі өтініші бойынша жұмыстан босатылды. Ол 3 курстан оқуын жалғастырып, 1949 жылы С.М.Киров атындағы Қазақ мемлекеттік университетін (қазіргі әл-Фараби атындағы ҚҰМУ) ойдағыдай аяқтады. 1949 жылдың 27 маусым күні мемлекеттік емтихан комиссиясының шешімімен Б №522158 диплом бойынша жоғары оқу орнының оқытушысы, орта мектептегі жоғары сыныптардың мұғалімі және кіші ғылыми қызметкер квалификациясы берілді [2, 8 п.]. Университет бітірген оны басшылық Физикалық химия кафедрасына аспирантураға оқуға қалдырды. 1955-56 жылдары Қазақ мемлекеттік университеті Физикалық химия кафедрасында және Алматы медицина институтында ассистент қызметін атқарды. 1956-1963 жылдары Қазақ мемлекеттік университеті және республикамызда ғана емес, бұрынғы [КСРО](#), қазіргі [ТМД](#) елдері арасында тек аруларға арналған баламасыз бірден-бір жалғыз жоғары білім ордасы, 1944 жылы құрылған Қазақ мемлекеттік қыздар институтында аға оқытушы, доцент қызметтерін атқарды. Одан кейінгі жылдары Қазақ КСР Ғылым Академиясының Химия институтында аға инженер, «Табиғи сорбенттер мен катализаторлар» лабораториясының аға ғылыми қызметкері болды. Жоғары мектеп саласындағы күнделікті қызу еңбекпен бірге ғылыммен айналысуға да уақыт тапты. 1966 жылы академик Д.В.Сокольский және химия ғылымдарының кандидаты Ш.Б.Баталованың басшылығымен «Физико-химические свойства некоторых бентонитов Казахстана и их применение для обработки вин» тақырыбында кандидаттық диссертациясын ойдағыдай қорғап шықты. КСРО Жоғары аттестациялық комиссиясы тарапынан 1966 жылдың 28 желтоқсан күні Қазақ КСР ҒА Химия институтының 30 маусым күнгі (№12 хаттама) кеңесі шешімі негізінде химия ғылымдарының кандидаты ғылыми дәрежесі берілді.

1969 жылдың қыркүйек айында Гурьев мемлекеттік педагогикалық институтын ұзақ жылдар басқарған С.Т.Қожабаевтан кейін институт басшылығына х.ғ.к. Сәнду Дүймағамбетова келді. Ол ректор қызметіне тағайындалғаннан кейін Ғылыми кеңес мүшелерімен бірлесе отырып, институттың даму жоспарын жасақтап, жоспар бойынша атқарылатын жұмыстарға ерекше мән берді.

Жаңа сайланған ректор тарапынан институттың ғылыми әлеуетін көтеру ең негізгі мақсат ретінде күн тәртібіне қойылып, оның жүзеге асырылуы туралы іс-шаралар жасақталды. XX ғасырдың 60-жылдарының аяғында институттың бір топ жас оқытушылары еліміздің ғылыми орталықтарына өндірістен қол үзіп, мақсатты аспирантураға жіберілді.

С.Д.Дүймағамбетова институт басшысы ретінде осындай ғылымға ұмтылысқа сол кезде қалыптасқан білім жетілдіру институттары мен факультеттер, аспирантура, тағылымдама, ізденушілік жүйесін кеңінен пайдалану және ғылыми жұмыспен айналысып жүрген оқытушыларға шығармашылық демалыс, іс сапарын жоспарлы түрде беруді тиімді жүзеге асырып, жолға қойды. Оқу орнының әкімшілігі тарапынан атқарылған іс-шаралардың бірі ғылыми өсу жоспарын республикалық жоспарға енгізіп, қаржыландырды.

Сәнду Дүймағамбетқызы басқарған сол жылдары институттың бір топ мақсатты жолдамамен жіберген аспиранттары кандидаттық диссертацияларын сәтті қорғап, институтқа оралды. Ал кейбіреулері кейін ғылым жолында еңбектеніп ғылым докторы, профессор атанды. Олар З.Алдамжаров, Қ.Сейталиев, Ғ.Нығметов, М.Абдолов, С.Құсниденов, И.Тажимұратов, Қ.Әжіғалиев, Қ.Досқалиев, Б.Жанетов, Н.Алдабергенов, Б.Сүлейменов, Т.Жұманова, Е.Иманқұлов, А.Лұқпанов, Т.Жасмамбетов [4, 63 б.]. Ректордың қажырлы еңбегі мен қолдауының нәтижесінде институт профессор-оқытушылар құрамының ғылыми әлеуеті өсті. Бұл сол тұстағы ғылыми әлеуетті көтеру мақсатында жасалған ең игі шаралардың бастамасы болды. Ректордың тікелей басшылығымен ғылыми-педагогикалық кадрларды даярлауға, олардың ғылыми өсуіне, кәсіби біліктілігін арттыруға ерекше мән берілді. Профессор-оқытушылар құрамы 1970 жылы 119 адамға дейін өсті, оның ішінде 17

адамның ғылыми дәрежесі мен атағы болса, ал 30-дан астам оқытушы аспиранттық даярлықтан өтті. Ал, студенттер контингенті 2693, оның ішінде 1198 күндізгі бөлімде оқыса, 1495 сырттай оқу бөлімінде оқыды. Демек, институт алғаш құрылған 1950 жылмен салыстырғанда студент саны 10 еседен артыққа өскен. Сонымен бірге, кітапхананың кітап қорын жабдықтауға да ерекше көңіл бөлінді. Институттың материалдық-техникалық базасын нығайтуда және қажетті оқулықтар мен құралдарын сатып алуға, пәндік кабинеттер мен зертханаларды жабдықтау үшін институт бойынша тиісті дәрежеде қаражат бөлініп, жоспарланған іс-шаралар жүзеге аса бастады. Өскен ортасы және еңбек жолының басталуында Сәндү Дүймағамбетова алуан түрлі адамдармен кездесіп, олармен тағдырын тығыз байланыстырды.

С.Дүймағамбетова қызмет атқарған 1960 жылдардың аяғы мен 70-жылдардың бас кезінде педагогикалық жоғары оқу орындары студенттерін кәсіби-педагогикалық даярлауды жетілдіруде жаңа кезең басталды. Болашақ мұғалімдерді психологиялық-педагогикалық даярлаудың мазмұнын жетілдіру бірден-бір өзекті мәселе болып, күн тәртібіне қойылды.

Сол кезеңде белгілі кеңестік ғалым-педагог, профессор И.Т. Огородников «Жоғары педагогикалық білім берудің өзекті проблемалары» мақаласында: «Кезінде «Педагогикалық білім беру» журналы өз жұмысын тоқтатты. РФКСР Педагогикалық ғылым академиясы педагогикалық білім беру институты жабылды, бірте-бірте педагогикалық білім беру мәселелері Педагогика ғылым академиясы мен пединституттардың ғылыми-зерттеу жұмысы тақырыптарынан шығарыла бастады. Сондықтан да педагогикалық білім беру саласындағы жүргізілген ғылыми-зерттеу жұмысын тек қана қалпына келтіру емес, педагогика ғылымы дамуының қазіргі міндеттеріне жауап беретіндей жоғары деңгейге көтеру қажет», - деген пікір білдірген болатын [5, 36-37 б.б.]. Осыған орай жоғары педагогикалық білім беру саласында ғылыми-зерттеу 1970 жылы жасақталған жаңа оқу жоспары мен бағдарламасында болашақ ұстаздың психологиялық-педагогикалық даярлығын жетілдіруде педагогика-психология цикліндегі пәндерді оқытудың бірізділігі басшылыққа алынды. Болашақ мамандар 1-курс I - ші семестерден бастап Педагогика пәндерін оқыту «Педагогикаға кіріспе» пәнінен оқытудан бастады. Ал II - ші семестерде жаңа курс «Жас физиологиясы және мектеп гигиенасы» енгізілді. Сонымен бірге «Педагогика тарихы» курсы «Мектеп педагогикасы» курсының алдында оқытылды. Бұл кезеңде республика жоғары педагогикалық білім беру жүйесінде уақыт талабына сай орын алған кемшіліктермен қатар жоғары педагогикалық оқу орындары үлкен өзгеріске ұшырады. Оның айқын дәлелі ретінде Гурьев педагогикалық институты 70-жылдары оқу-әдістемелік, ғылыми-зерттеу, тәлім-тәрбие беру жұмыстарын тиімді ұйымдастыруда біршама тәжірибе жинақтады.

Ректор С.Д.Дүймағамбетованың басшылығымен профессор-оқытушылар ұжымы болашақ педагог кадрларды кәсіби-педагогикалық жағынан сапалы даярлауда, олардың дүниеге ғылыми көзқарасын қалыптастыруда, өз мамандығын жан-жақты және терең біліммен қаруландыруда, сонымен бірге психологиялық-педагогикалық жағынан даярлауда зор табыстарға қол жеткізді. Институт басшылығы тарапынан 1969-73 жылдары мамандықтарды тұрақтандыру бағытында біршама жұмыстар атқарылды. Гурьев мемлекеттік педагогикалық институтының қалыптасып, өркендеу жылдарында ғылыми-педагогикалық кадрларды даярлаудағы, оқу-әдістемелік, ғылыми-зерттеу және тәлім-тәрбие жұмыстарын жетілдіруде атыраулық тұңғыш әйел ректор Сәндү Дүймағамбетқызының атқарған еңбегі өлшеусіз.

1973 жылдан кейін ол Қазақ мемлекеттік медицина институтында, 1974-80 жылдары Қазақ КСР Ғылым Академиясы Химия институтында аға ғылыми қызметкер болып жұмыс жасады. Қызмет атқарған жылдары еңбектегі, ғылыми шығармашылық жұмыстары үшін «Ұлы Отан соғысы жылдарындағы ерен еңбегі үшін 1941-1945 жж.», «Ұлы Отан соғысы жеңісіне 50-жыл», «Ерен еңбегі үшін» «Еңбек ардагері» т.б. бірнеше медальдар мен Қазақ КСР Жоғары Кеңесінің Құрмет грамотасымен марапатталды. Алматы қалалық және аудандық кеңесінің депутаты болды. Табиғатынан сыпайы, қарапайым, ұстаздық жолында барша ғұмырын адам тәрбиесіне арнаған ұстаз-ғалым, Атырау қаласының Құрметті азаматы Сәндү Дүймағамбетова 83 жасқа қараған шағында 2002 жылдың 13 тамыз күні Алматы қаласында дүниеден озды.

Сәндү Дүймағамбетқызының жұбайы көрнекті тарихшы-ғалым, зерттеуші, халық мұраларын жинаушы Мұстафа Ысмағұлов (1914-1987) елімізге белгілі ғалым. 1990 жылдардың басында Сәндү апай қызы Салтанатпен жолдасының өмір бойы Орынбор, Саратов, Москва, Санкт-Петербург, Астрахан, Омбы архивтерінен жинақтаған мол мұраны Батыс Қазақстан облыстық тарихи-өлкетану музейіне тапсырды. Бұл баға жетпес мол мұраларды халық игілігіне жарату үшін музей қорына тапсыруы ғалым Сәндү Дүймағамбетқызының туған халқының тарихына деген құрметі мен сүйіспеншілігі болатын. Қазіргі таңда М.Ысмағұлов жинаған құнды жәдігерлер мен деректердің арқасында 1911-1913 жылдары Ордада жарық көрген «Қазақстан» газетінен кейін 1917-1918 жылдары «Алаш» қозғалысының үні болған «Ұран» атты басылымның жекелеген сандары табылып отыр.

КСРО дәуірінің 1960-70 жылдарындағы педагогикалық негізгі ұстанымдарын айқындап және бұл қоғамдық құбылыстың С.Дүймағамбетованың ғылыми-педагогикалық көзқарастарының қалыптасуына әсер еткен факторларды айқындау және сол кезеңдегі білім беру жүйесіне тарих тұрғысынан ғылыми талдау жасау, ретроспективті және тарихи-генетикалық талдау негізінде оның озық педагогикалық идеяларын жүзеге асырудың жолдарын айқындау, сонымен қатар ғалым-ұстаздың тәлімдік идеяларын жоғары оқу орындарының оқу-тәрбие жүйесіне ендіру жолдарын ғылыми-әдістемелік тұрғыда анықтау негізгі міндеттердің бірі болып табылады.

С.Д.Дүймағамбетова туған елі мен қоғамға сіңірген адал еңбегімен, ғылыми шығармашылық ізденістерімен және адами асыл қасиеттерімен ел құрметіне бөленген қайраткер әйелдер қатарында болатындығы ақиқат.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

- 1. Назарбаев Н.Ә. Жасай бер, тәуелсіз Қазақстан! Тәуелсіздік күніне арналған салтанатты мәжілісте сөйлеген сөзі // Егемен Қазақстан, 16 желтоқсан, 1998 жыл.*
- 2. Атырау облыстық мемлекеттік архиві (АОМА), 13-қор, 2-тізім, 4640-іс.*
- 3. Дүймағамбетова С. Биыл Гурьев қазақ орта мектебін бірінші рет 23 оқушы бітірді // Социалды құрылыс, 14 шілде 1938 жыл.*
- 4. Халел Досмұхамедов атындағы Атырау мемлекеттік университеті – жарты ғасырдан аса уақыт бойы аймақтың білімі мен ғылымына қызмет көрсету – Атырау: Х. Досмұхамедов атындағы Атырау мемлекеттік университетінің баспасы, 2010. – 444 бет.*
- 5. Атырау мемлекеттік университеті: өткені, бүгіні және болашағы. – Алматы, 2001. – 578 б.*